अधौतेन च वस्त्रेण नित्यनैमित्तिकीं क्रियाम्।
कुर्व्वन् फलं न चाप्नोति दत्तं भवति निष्फलम्॥"
कुतपो नेपालकम्बलः॥ * ॥ तर्पणात् पूर्व्वं स्नानवस्त्रनिष्पीड़ननिषेधो यथा,—
"निष्पीड़यति यः पूर्व्वं स्नानवस्त्रन्तु तर्पणात्।
निराशास्तस्य गच्छन्ति देवाः पितृगणैः सह॥"
जावालिः।
"स्नानं कृत्वार्द्रवासास्तु विण्मूत्रं कुरुते यदि।
प्राणायामत्रयं कृत्वा पुनः स्नानेन शुद्ध्यति॥*॥
नार्द्रमेकञ्च वसनं परिदध्यात् कथञ्चन॥"
हारीतः। आर्द्रञ्च सप्तवातहतमपि शुद्धमिति॥ * ॥ मदनपारिजाते पारस्करः। एकञ्चेद्वासो भवति तस्योत्तरार्द्धेन प्रच्छादयतीति। इत्याह्निकतत्त्वम्॥ * ॥ संक्रान्त्यादौ वस्त्रनिष्पीड़ननिषेधो यथा। षट्त्रिंशन्मतनिगमौ।
"संक्रान्त्यां पञ्चदश्याञ्च द्वादश्यां श्राद्धवासरे।
वस्त्रं न पीड़तेत्तत्र न च क्षारेण योजयेत्॥"
इति तिथ्यादितत्त्वम्॥

वस्त्रकुट्टिमं, क्ली, (वस्त्रनिर्म्मितं कुट्टिममिव।) छत्रम्। इति त्रिकाण्डशेषः॥ (वस्त्रस्य कुट्टिमं क्षुद्रगृहम्।) वस्त्रगृहञ्च॥

वस्त्रगृहं, क्ली, (वस्त्रनिर्म्मितं गृहम्।) वस्त्रनिर्म्मितशाला। ताँबु इति भाषा। तत्पर्य्यायः। पटवापः २ पटमयम् ३ दूष्यम् ४ स्थलम् ५। इति त्रिकाण्डशेषः॥

वस्त्रग्रन्थिः, पुं, (वस्त्रस्य ग्रन्थिः।) परिधानवस्त्रस्य ग्रन्थनम्। तत्पर्य्यायः। उच्चयः २ नीवी ३। इति त्रिकाण्डशेषः॥

वस्त्रपञ्जलः, पुं, कोलकन्दः। इति राजनिर्घण्टः॥

वस्त्रपुत्त्रिका, स्त्री, (वस्त्रनिर्म्मिता पुत्त्रिका पुत्तलिका।) वस्त्रनिर्म्मितपुत्तलिका। इति शब्दमाला॥

वस्त्रभूषणः, पुं, (भूषयतीति। भूषि+ल्युः। वस्त्रस्य भूषणः रञ्जक इत्यर्थः।) साकरुण्डवृक्षः। इति राजनिर्घण्टः॥

वस्त्रभूषणा, स्त्री, (वस्त्रस्य भूषणं रागो यस्याः।) मञ्जिष्ठा। इति राजनिर्घण्टः॥ (गुणादयोऽस्या मञ्जिष्ठाशब्दे ज्ञातव्या॥)

वस्त्रयोनिः, स्त्री, (वस्त्रस्य योनिरुत्पत्तिकारणम्।) वसनोत्पत्तिकारणम्। यथा,—
"त्वक्फलकृमिरोमाणि वस्त्रयोनिर्द्दश त्रिषु॥"
इत्यमरः॥

वस्त्ररञ्जनः, पुं, (रञ्जयतीति। रञ्ज+णिच्+ल्युः।) वस्त्राणां रञ्जनः। कुसुम्भः। इति राजनिर्घण्टः॥ (तथास्य पर्य्यायः।
"स्यात् कुसुम्भं वह्निशिखं वस्त्ररञ्जनमित्यपि॥"
इति भावप्रकाशस्य पूर्व्वखण्डे प्रथमे भागे॥)

वस्त्रं, क्ली, (वस निवासे आच्छादने वा+"धापृवस्यज्यतिभ्यो नः।" उणा० ३। ६। इति करणादौ यथायथं नः।) वेतनम्। मूल्यम्। (यथा, ऋग्वेदे। ४। २४। ९।
"भूयसा वस्त्रमचरत् कनीयोऽविक्रीतो अकानिषं पुनर्यन्॥")
वसनम्। द्रव्यम्। इति विश्वः॥ धनम्। भृतिः। इति हेमचन्द्रः॥ (वस्ते आच्छादयति शरीरमिति। कर्त्तरि नः।) त्वक्। इत्यमरटीकायां रामाश्रयः॥

वस्नः, पुं, (वस्+न।) मूल्यम्। इत्यमरः॥

वस्नं, कटीभूषणम्। इति शब्दरत्नावली॥

वस्नसा, स्त्री, (वस्नं चर्म्म सीव्यति। वस्न+सिव+डः। स्त्रियां टाप्।) स्नायुः। इत्यमरः॥

व(स्वो)स्वौकसारा, स्त्री, (वस्वौकेषु रत्नाकरेषु सारा।) इन्द्रपुरी। (यथा, रघुः।१६।१०।
"वस्वौकसारामभिभूय साहं
सौराज्यबद्धोत्सवया विभूत्या।
समग्रशक्तौ त्वयि सूर्य्यवंश्ये
सति प्रपन्ना करुणामवस्थाम्॥")
इन्द्रनदी। (यथा, महाभारते। ३। १८८। १०१।
"वस्वौकसारां नलिनीं नर्म्मदाञ्चैव भारत!॥")
कुबेरपुरी। (यथा, महाभारते। ७।६५।१५।
"नैतादृशं दृष्टपूर्व्वं कुबेरसदनेष्वपि।
धनञ्च पूर्य्यमाणं नः किं पुनर्मनुजेष्विति।
व्यक्तं वस्वोकसारेयमित्यूचुस्तत्र विस्मिताः॥")
कुबेरनदी। इति हेमचन्द्रः॥

वह, इ क त्विषि। इति कविकल्पद्रुमः॥ (चुरा०-पर०-अक०-सेट्।) इ क, वंहयति। त्विषि दीप्तौ। इति दुर्गादासः॥

वह, ऐ ञ औ प्रापणे। इति कविकल्पद्रुमः॥ (भ्वा०-उभ०-द्विक०-अनिट्।) प्रापणमिह ञ्यन्तस्य रूपम्। ऐ, उह्यात्। ञ, वहति वहते भारं ग्रामं जनः प्रापयतीत्यर्थः। औ, अवाक्षीत्। अर्थान्तरे अकर्म्मकोऽयम्। यथा। जम्बूः सरिद्वहति सीमनि कम्बुकण्ठीति नैषधे। मन्दं मरुद्वहति गर्ज्जति वारिवाहः। इति महानाटके। ववाह रक्तं पुरुषास्ततो जाताः सहस्रशः। इत्यादि सिद्ध्यर्थमोष्ठ्यादिञ्च वहधातुं मन्यते वर्णदेशशरणदेवौ। वस्तुतस्तु बह्वाद्यसम्मतत्वादेवोष्ठ्यादिरनेनोपेक्षितः। ववाह इति चण्डीप्रयोगस्य तु वाह ङ यत्ने इत्यस्मात् गणकृतानित्यत्वात् परस्मैपदसिद्धिः। अनेकार्थत्वात् सुस्राव इत्यर्थः। अथवा वव इत्याह इत्येव व्याख्यानम्। इति दुर्गादासः॥

वहः, पुं, (वहति युगमनेनेति। वह+"गोचरसञ्चरेति।" ३। ३। ११९। इति घप्रत्ययेन साधु।) वृषस्कन्धप्रदेशः। इत्यमरः॥ (यथा, महाभारते। ४। २। २१।
"यस्य बाहू समौ दीर्घौ व्याघातकठिनत्वचौ।
दक्षिणे चैव सव्ये च गवामिव वहः कृतः॥"
वहतीति। वह्+अच्।) घोटकः। वायुः। इति मेदिनी। हे, ८॥ पन्थाः। इति त्रिकाण्डशेषः॥ नदः। इति हेमचन्द्रः॥ (वाहके, त्रि। यथा, मनुः। १। ७६।
"आकाशात्तु विकुर्व्वाणात् सर्व्वगन्धवहः शुचिः।
बलवान् जायते वायुः स वै स्पर्शगुणो मतः॥")

वहतः, पुं, (वहतीति। वह्+अतच्।) वृषः। पान्थः। इत्युणादिकोषः॥

वहतिः, पुं, (वहतीति। वह्+"वहिवस्यर्त्तिभ्यश्चित्।" उणा० ४। ६०। इति अतिः।) वायुः। इत्युणादिकोषः। गौः। सचिवः। इति मेदिनी। ते, १४८॥

वहती, स्त्री, (वहतीति। वह्+अति। वा ङीष्।) नदी। इति केचित्॥

वहतुः, पुं, (वह्+"एधिवह्योश्चतुः।" उणा० १। ७९। इति चतुः।) पथिकः। वृषभः। इति मेदिनी। ते, १४९॥ (विवाहकाले कन्यायै देयवस्तु। यथा, ऋग्वेदे। १०। ८५। १३।
"सूर्य्याया वहतुः प्रागात् सवितायमवासृजत्।"
"वहतुः कन्याप्रियार्थं दातव्यो गवादिपदार्थः।"
इति तद्भाष्ये सायणः॥ विवाहः। यथा, ऋग्वेदे। १०। ८५। १४।
"यदश्विना पृच्छमाना वयातं
त्रिचक्रेण वहतुं सूर्य्यायाः॥"
"सूर्य्याया वहतुं विवाहमित्यर्थः।" इति तद्भाष्ये सायणः॥ वहनकारणे, त्रि। यथा, ऋग्वेदे। ७। १। १७।
"उभा कृण्वतो वहतू मियेधे।"
"उभौ वहतू वहनहेतू स्तोत्रं शस्त्रञ्च कृण्वतः कुर्व्वन्तो मियेधे।" इति तद्भाष्ये सायणः॥)

वहनं, क्ली, (उह्यतेऽनेनेति। वह+करणे ल्युट्।) होड़ः। हुड़ी इति भाषा। यथा,—
"तरणो भेलके वारिरथो नौस्तरिकः प्लवः।
होड़स्तरान्धुर्व्वहनं वहित्रं वार्व्वटः पुमान्॥"
इति त्रिकाण्डशेषः॥
(यथा, कथासरित्सागरे। २५। ४५।
"क्षणान्तरे च वणिजामाक्रन्दैस्तीव्रपूरितम्।
भरादिव तदुत्पत्य वहनं समभज्यत॥"
वह+भावे ल्युट्। प्रापणम्। धारणम्। यथा, महाभारते। २। ३१। ४१।
"प्रावनात् पावकश्चासि वहनात् हव्यवाहनः॥"
वहतीति। वह+ल्युः। वाहके, त्रि। यथा, कथासरित्सागरे। ११९। १९६।
"दैत्यानामधिपो विमानवहनः सान्तःपुरः सानुगः॥")

वहन्तः, पुं, (वहति वातीति। वह+"तॄभूवहिवसीति।" उणा० ३। १२८। इति झच्।) वायुः। इति सिद्धान्तकौमुद्यामुणादिवृत्तिः॥ (उह्यते इति। कर्म्मणि झच्।) बाले, त्रि। इत्युणादिकोषः॥

व(ब)हलः, पुं, (उह्यतेऽनेनेति। वह+बाहुलकात् अलच्।) पोतः। इति हारावली। १४२॥ दृढ़े, त्रि। इति हेमचन्द्रः॥ (बहुले च यथा, उत्तरचरिते। १।